Poštno tekoči račun št. 24. — Conto corrente con la posta.

Posamezna številka 20 stotink.

Izhaja: vsak pondeljek in četrtek popoldne.
Stane za celo leto 15 L.
„ pol leta 8 „
„ četrt „ 4 „
Za inozemstvo celo leto 35 L.
Na naročila brez doposlane naročnine se ne moremo ozirati.
Odgovorni urednik: Polde Kemperle.

GORIŠKA STRAŽA

Št. 73 V Gorici, v pondeljek 22. septembra 1924. Leto VII.

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Oglasi se računajo po dogovoru in se plačajo v naprej.
List izdaja konsorcij „GORIŠKE STRAŽE"
Tisk Zadružne tiskarne v Gorici
Riva Piazzutta št. 18.
Uprava in uredništvo: ulica Mameli štev. 5. — (prej Scuole). —

Brez šole — ni kruha.

Ko stopamo julijski Slovani do predstavnikov italijanskega naroda, da bi jim razložili svoje želje in težnje, skoro vedno zadenemo na visoko steno. Ne razumejo nas. In mi imamo občutek, da stojijo pred nami popolni analfabeti, ki zajemajo svoje znanje o slovenskem ljudstvu iz starih pravljic. Le redko sejani so Italijani, ki se morejo zatopiti v našo zgodovino, ki poznajo slovensko kulturo. Ko jim razgrneš sliko slovenske ljudske kulture, ki je cvetela do vojne v naši deželi, zmajajo z glavo in pravijo: Seveda, Avstrija vam je dajala privilegije! Ko jim pripoveduješ o 80-letnem boju, ki so ga Slovenci bili z nemško vlado, ne verjamejo. Kajti ne morejo razumeti, da se je reven kmečki narod iz lastne moči zamogel dvigniti iz teme nevednosti.

Toda mi se ne smemo ustrašiti, če stoje pred nami oblastniki, ki trde, da ne vidijo solnca slovenske kulture. Slepci so! Odpreti jim moramo pogled v snovalnico slovenskega genija. Pokazati jim moramo, kaj je slovenski narod ustvaril, povsod kjer biva.

Toda na kaj naj pokažemo primorski Slovani, koga naj pokličemo, da bo pričal o grudorodni slovenski kulturi? Ali naj pokažemo na ruševine iz zadnjih let, ali na rastočo bedo, ali mar na ostanke slovenskega šolstva? Ne bomo govorili o naši deželi. Odgrniti hočemo slovensko ljudsko kulturo, ki svobodno in krepko cvete pri naših zamejnih rojakih.

Postavimo vam ogledalo.

Slovenci ne živimo le v Julijski Krajini. Dober milijon Slovencev prebiva v Jugoslaviji. Poglejmo, kako so si oni uredili šolstvo! Zakaj kar so oni zmogli in znali, to bi tudi mi julijski Slovani mogli ustvariti!

Vso Slovenijo preprega mreža ljudskih šol, v katere zahaja 172 tisoč otrok. Ljudske šole so popolnoma slovenske, v najvišjih razredih se učijo šolarji en tuj jezik. Po večjih središčih je 33 meščanskih osemrazrednic. Slovenskih gimnazij je trinajst, realki sta dve. V izvrstni tehnični srednji šoli se šolajo bodoči stavbeniki, strojniki, kiparji, delovodje. Na sedmih učiteljiščih se izobražujejo bodoči šolniki, pet popolnih trgovskih šol vzgaja izobražene trgovske in bančne strokovnjake. Trgovskih nadaljevalnih šol ima dežela pet. Mladi obrtniki se izobražujejo v 54. obrtnih nadaljevalnih šolah. Sredi kmetskih okrajev stoje kmetijske šole z vzornimi gospodarstvi, kjer se urijo kmečki mladeniči in dobivajo kmetovalci nasvete in pobude za umno kmetovanje. Za izobrazbo mladenk skrbi 9 stalnih gospodinjskih šol in nekaj desetin potovalnih tečajev za šivanje, kuhanje in umno gospodinjstvo. V zadružni šoli se pripravljajo podeželski fantje za delo po ljudskih zadrugah. Mladi delavci pohajajo v strokovne šole za rudarstvo, šumarstvo, za javni promet. Za glasbeno izobrazbo skrbi vrsta pevskih in glasbenih šol s slovenskim konservatorijem na čelu. Vso to veličastno in pestro gradbo slovenskega šolstva pa krona slovensko vseučilišče, ognjišče mlade slovenske vede, ki slovi po izvrstnem oddelku za slovanske jezike.

Kdo je zgradil to veličastno stavbo ljudske prosvete? Ali so jo mar Nemci na krožniku prinesli slovenskemu narodu v dar? Iz lastnih sil, iz lastnih žrtev je po izobrazbi hrepeneče slovensko ljudstvo zgradilo svoje narodno šolstvo.

Šola je kruh!

Slovenski narod ni zaman doprinašal leto za letom težkih milijonov, da je vzdrževal narodno šolo. Danes bi v mlajšem rodu Slovenije z lučjo zaman iskali analfabetov. Od sto slovenskih fantov, ki gredo na nabor, le dva ne znata brati *ali* pisati. Tako stoji Slovenija po ljudski izobrazbi v isti vrsti z Dansko, Švedsko, Belgijo in drugimi najbolj naprednimi deželami sveta.

Kakšne sadove je prinesla narodna šola slovenskemu kmetu in delavcu? Kmetska gospodarstva se krepijo, zacvela je industrija, obrti se lepo razvijajo, blagostanje raste. Iz strokovnih šol vrejo leto za letom stotine mladih tehničnih strokovnjakov, tvorijo se novi stanovi, ki jih dežela prej ni poznala. Slovenska šola je odprla tisočem pot do kruha in dela. Po vseh deželah Balkana srečaš slovenske obrtnike, trgovce, izšolane slovenske delavce in delovodje, zdravnike, uradnike. Slovenci so dali najboljše moči za organizacijo jugoslovanskega gospodarstva. Pa tudi na Poljskem, Češkem, v Nemčiji je našlo na tisoče slovenskih družin kruha. Cele skupine mladih ljudi: inženirjev, strokovnih delavcev, zdravnikov pa obračajo oči v Rusijo, kjer jih čaka kruh in delo, čim se razmere umirijo in urede. Narodna šola je vsem tem našim rojakom dala znanja in moči, da so nesli slovensko ime in kulturo ven v širni svet med bratske slovanske narode.

Mi primorski Slovani stojimo na razvalinah narodne slovenske šole. In vidimo, kako sije slovanskim narodom v zgled veličastna stavba narodne šole, ki so jo zgradili naši bratje za mejo. Ta spomenik nam živo priča o temeljni resnici:

Pot do izobrazbe gre le skozi narodno šolo! Narod brez lastnega, na domačem jeziku zasnovanega šolstva je narod hlapcev, je narod brez kruha in dela, je obsojenec, priklenjen na ozko domačo deželico, v kateri mora bedno hirati in zamirati.

Kaj se godi po svetu?

Že zadnjič smo na tem mestu kratko osvetili položaj, ki je nastal v Jugoslaviji po sklepu Radičeve stranke, da vstopi v vlado. Kljub temu z veseljem priobčujemo pismo, ki smo ga prejeli o sedanjem političnem položaju v sosedni državi od dobropoučene strani. Vemo, da naše čitatelje zanima usoda naših bratov onkraj meje in vemo, da so razna netočna in strankarska poročila, iz smo jih čitali, provzročala zmedo, bojazen in nevoljo.

V Jugoslaviji se gode velike stvari. Hrvatska republikanska kmečka stranka, kateri načeljuje Štefan Radič, je sklenila, da gre v vlado Davidoviča in Korošca. Po petletnih ljutih borbah hrvatskega naroda proti vsem belgrajskim vladam, kar jih je bilo na krmilu, so radičevci postali sami vladna stranka in poslali v Belgrad štiri ministre, s čimer so prevzeli nase odgovornost za politično in gospodarsko usodo države. Kdor premišljuje politiko, ki jo je vodil Radič še pred letom na Hrvatskem, temu se zdijo novi dogodki kakor sanje in ne kot prava politična resničnost. Belgad je bil tedaj zalega političnih roparjev, belgrajski parlament je bil orodje srbske nadvlade, ki hoče potlačiti in opleniti hrvatski narod, vsakemu zavednemu Hrvatu je bil vstop v belgrajski parlament od Radiča zabranjen, Radič je zahteval samostojno in neodvisno hrvatsko državo, boril se je proti monarhiji, napadal vojsko in iskal pomoči proti srbski nadvladi v tujini. Prepad med Srbi in Hrvati je postajal vedno globlji, sovraštvo vedno bolj nepremostljivo in zdelo se je, da se od srbsko-hrvatskega sovraštva majejo temelji države. V zadnjih mesecih, ko sta Pribičevič in Žerjav prišla na vlado, so postale razmere v Jugoslaviji tako neznosne, da so človeka obhajale skrbi za obstanek in bodočnost Jugoslavije.

Velik jugoslovanski državnik.

Sredi teh silnih in strahovitih težav so se v Jugoslaviji našli možje, ki so ohranili mirne živce, imeli bistre oči in spoznali, kje je rešitev države. Dr. Anton Korošec se je izkazal za dalekovidnega in velikega državnika, kateremu gre zgodovinska zasluga, da je Jugoslavija preko vseh viharjev prišla končno na pot notranje obnove in sporazuma med Srbi, Hrvati in Slovenci. V Belgradu je pobijal od prvega početka vsako politiko nasilja nasproti Hrvatom, dokazoval, da je treba centralizem odpraviti in dati Hrvatom in Slovencem široko avtonomijo ter trdil brez prestanka, da je treba ravnati s Hrvati in Radičem širokogrudno, spoštljivo in prijateljsko. Politika močne roke rodi le nasprotne uspehe, veča in poglablja boje med Hrvati in Srbi ter onemogočuje vsako obnovo in konsolidacijo države. Dr. Korošec je delal par let neumorno v srbski javnosti, da bi prepričal vodilne politike o pravilnosti svoje politike in končno mu je uspelo, da je njegova misel začela prodirati v srbsko javnost. Ljuba Davidovič, načelnik ene največjih srbskih strank, se je priključil dr.ju Korošcu, sledila je srbska kmečka stranka in celo v radikalni stranki gospoda Pašiča je nastala struja, ki se je priklopila nazorom dr.ja Korošca. Ko so bila tako v srbski javnosti tla pripravljena in se je začela uveljavljati nova politika, se je na uspehih mahoma spoznalo, kako pravilno in dalekovidno je bilo stališče Slovenske ljudske stranke. Radičevi poslanci so prišli v Belgrad, prisegli so kralju, se združili s srbskimi opozicionalnimi strankami in po padcu Pašičeve in Pribičevičeve vlade so začeli sodelovati pri gradbi skupne države.

„Živijo srbski narod!"

Najvažnejši uspeh nove politike je ta, da so se valovi sovraštva med Srbi in Hrvati pomirili, da se poraja v milijonskih množicah Hrvatov nov duh, oznanjevalec srbsko - hrvatskega bratstva. Na veličastni skupščini, katero je sklical 14. septembra Radič v Zagreb in kateri je prisostvovalo stotisoč Radičevih pristašev, so se čuli o Srbih glasovi, kakor še nikdar od časa ustanovitve Jugoslavije. »Sedaj vas prosim,« — je rekel Radič svojim kmetom — »da pazite, kaj porečem: Prvič odkar živi hrvatski in srbski narod so se složili najbolje sinovi Srbov in Hrvatov, da si pogledajo moško in odkrito v oči, ne da se žalimo in obtožujemo, nego da se poučimo o naših prilikah in da napravimo, kar smo ravno naredili. Rekel sem že, da je bilo zato potrebno zrušiti nasilnike in fanatike. Vsakega izmed Hrvatov, ki mrzi Srbe, je treba pognati v stran. Ravnotako onega izmed Srbov, ki mrzi Hrvate. Z mržnjo se ne delajo sporazumi. Mi smo eni in drugi pošteni in naš sporazum mora biti delo odločnih ali tudi poštenih ljudi. Bodite uverjeni, da srbski narod v svoji veliki večini hoče in želi sporazuma in da je s Pašičevim padcem zadovoljen že iz tega razloga, ker je nova vlada pokazala, da ne želi vojne z nikomer, a najmanj s Hrvati. Srbski kmet je v glavnem to, kar ste i vi, a nekoč je bil boljši od nas. Zato smo se s Srbi združili in sporazumeli.«

Na veličastnem zborovanju je nastopil tudi srbski poslanec Gjoka Popović. Ko se je prikazal na govorniškem odru, je zabučalo med stotisočglavo množico radičevcev kakor na viharnem morju in klici: »Živijo srbski narod!« niso hoteli nikoli prenehati. Nikdar ni še srbsko - hrvatsko pobratimstvo praznovalo takega slavja.

Hrvatje hočejo uresničiti svoje težnje le sporazumno s Srbi.

In popoldne je na slavnostni gostiji zopet vzvalovalo navdušenje za prijateljstvo med Srbi in Hrvati. Dr. Lorkovič je nagovoril Popoviča in rekel: »Kar hočejo Hrvati, to bodo dosegli v sporazumu s Srbi. Gjoka Popovič bo povedal svoji Srbiji, da Hrvati znajo ljubiti svoje brate, ki pošteno in iskreno mislijo. On jim poreče, da še Hrvatje želijo sporazumeti s Srbi ne samo v korist Hrvatov, temveč tudi v korist Srbov.«

In Radič je zaključil gostijo z besedami: »Mi nočemo iti samo v Macedonijo nego tudi v Srbijo, in to ne kot Hrvatje, temveč kot ljudje in užgati hočemo bakljo svobode. Živijo srbski narod! Živela Šumadija!«

V duhu zapadne demokracije.

Vstop radičevcev v vlado bo imel brez dvoma močan vpliv na notranjo in zunanjo politiko Jugoslavije. Radič prinaša v vlado določen program, ki ga sicer ne bo mogel izvesti, a gotovo je, da bodo morali njegovi zavezniki vpoštevati Radičeve nazore in se v marsičem po njih ravnati. Radič je v svojem govoru to zelo dobro razumel, ko je rekel: »Vlada Ljube Davidoviča ni federalistična, ona seveda tudi ni republikanska, ta vlada ni naša v smislu našega programa, ali je naša v smislu evropske demokracije in v smislu evropskega parlamentarizma.«

To se pravi: Radič hoče, da se v življenju Jugoslavije uveljavijo kakor na Angleškem in v Franciji demokratična načela, da se v državi zatre fašizem Orjune in njenih zaveznikov, da se odpravi militarizem, ki daje v notranjosti države politično premoč vojaštvu. »Jasno in odkrito rečem,« — je poudaril Radič, — »da tega ne bomo trpeli, ker sablja spada v vojašnico, na vežbališče in na meje, kadar kliče dolžnost na obrambo domovine. V našem notranjem življenju potrebujemo izobrazbe in miru, treba nam je knjige in svobodne besede. Kjer se pa pojavi sablja in ovira to svobodo, z njo v stran in ako ne bo hotela poslušati, jo bo narod zlomil. Brez tega, bratje, ni ne demokracije in ni parlamentarizma. K sreči ta vlada nele da ni in noče biti nasilna, nego ona ni militaristična.«

Potrebna nam je močna vojska.

Radičev program ne gre za tem, da bi Jugoslavija oslabila svojo vojsko. Militarizem je namreč eno, drugo pa je trdna in dobro organizirana armada, ki naj ščiti domovino pred zunanjimi sovražniki. Nasprotniki so se bali, da bi Radič razorožil državo in oslabil njeno obrambno moč — pred zunanjim svtom. Ta bojazen je bila brez podlage. Čim je stopil namreč Radič v vlado in prevzel odgovornost za usodo države, je brž spoznal, da je moderna država brez močne vojske igrača v rokah svojih nasprotnikov. V svojem govoru je torej Radič izjavil: »Bratje! Mi znamo, da so nekateri naši sosedje še nori, znamo, da nam je potrebna močna obramba; toda mi znamo tudi to, da so Srbi junaki, a ni Hrvatje niso mevže, kakor tudi ne Slovenci. Znano nam je vsem, da smo na žalost pred petimi leti bili skoro vsi v strelskih jarkih po celem svetu, znamo, da bi se danes vzdignilo v obrambo naših *skupnih* meja ne milijon ali dva, temveč pet milijonov ljudi, katerim ni v junaštvu nihče enak.«

Ako čitamo te besede gospoda Radiča, moramo reči, da ne bo njegovo protimilitaristično stališče vzbudilo nikjer odpora, kajti kdor zahteva močno vojsko, o tem ni mogoče trditi, da hoče razorožiti in oslabiti državo.

„Rusija je naša in mi smo njeni".

V zunanji politiki je zastopal Radič vselej misel, da se mora Jugoslavija približevati Angliji in Rusiji in da mora obrniti hrbet Poincareju. Ker je Pašičeva vlada in sploh *vsa* srbska javnost smatrala Francijo za najmogočnejšega zaveznika Jugoslavije, naj bo na vladi kdor hoče, so Srbi videli v Radiču moža, ki bi utegnil vničiti staro srbsko - francosko prijateljstvo. Tudi ta strah je danes izginil. Zakaj Poincaré je padel in vajeti ima v rokah Herriot, s katerim je Radič sila zadovoljen. »Na Francoskem« — je rekel Radič — ni prišla samo nova vlada, temveč je nastopila tudi nova politika. To je dovedlo do tega, da so prilike na Francoskem sedaj mnogo boljše in danes ni niti eden Francoz za vojno in kličem: »Živijo francoski narod!«

Zunanjepolitični nazori Radičeve stranke so torej taki, da je srbska javnost z njimi danes lahko zadovoljna in tako je vstop radičevcev v vlado mnogo lažji in ne more vzbujati odpora med Srbi.

Edina točka, kjer se danes še križajo načrti Radičeve stranke z uradno politiko Srbov, je Rusija. Radič je bil v Rusiji in je sklenil tam najožje prijateljstvo z rusko vlado. On zahteva odločno, naj sklene Jugoslavija dogovor s sovjetsko Rusijo in njegova želja bi bila, da bi se Jugoslavija tesno zvezala s slovansko Rusijo.

»Videli boste, ko pridejo velike ruske ladije polne žita v Dalmacijo in odnesejo naše vino, olje in dragoceno kamenje, tedaj boste videli, kaj je delal Radič v Moskvi. Ruski parobrodi bodo prišli do Zemuna in Vukovara in prinesejo nam ceno žito, s katerim bomo redili naše svinje, pripeljali nam bodo petrolej, razne vrste cenega lesa, a odpeljali bodo boljše žito za seme, fino žganje, fino mast itd. Naš minister Marinković misli, da danes nimamo koristi od zveze z Rusijo. Prav bi imel, ako bi rekel, da Rusija nima interesa z nami trgovati. Toda odločilne so skupne moralne koristi, kajti Rusija je naša in mi smo njeni, kakor sem jaz to vedno naglašal. Mi dobro vidimo, kaj pomeni za nas Rusija.« Kar je povedal Radič o Rusiji, odgovarja mišljenju in željam nele Hrvatov in Slovencev temveč tudi Srbov. Nikjer razun pri Čehih niso Rusi uživali take simpatije kakor med Jugoslovani. Želja jugoslovanske javnosti je prijateljstvo in zveza z Rusijo, naj bodo na krmilu Lenin, Čičerin ali kdorkoli. Ako ni prišlo do danes še do dogovora z Rusijo, je temu kriva Francija, kateri se Jugoslovani nočejo zameriti. Toda tudi na Francoskem so se prilike spremenile. Heriot in Poincare. On želi sporazuma z Rusijo in sporazum bo prišel. Ako bi se Jugoslavija pomenila z Rusi na lastno roko, bi danes ne naletela več na odločen odpor v Parizu. Zato bo prej ali slej prišlo do sporazuma med Rusi in Jugoslovani in Radič bo dal najbrž zadnji sunek belgrajski vladi.

Radičevci na delu.

V kratkem bomo videli praktično, kaj pomeni vstop radičevcev v vlado. Štirje možje Radičevega mišljenja bodo v kratkem uradovali v belgrajskih ministrstvih. Kraljev ukaz ni še podpisan, a ni nikakega dvoma, da bo vsak trenotek. Ko bodo radičevci v ministrskem svetu soodločevali v notranji in zunanji politiki, prične nova doba za življenje Jugoslavije. Nova doba v zunanji in nova doba v notranji politiki države. Po našem stopa Jugoslavija na pot obnovitve in napredka, a treba je potrpežljivosti, kajti narodi in države se spreminjajo le počasi in postopoma in uspehi se vidijo šele v teku par let.

DNEVNE VESTI.

Fantje!

Drugo nedeljo v oktobru bo veliko fantovsko romanje na Sv. Goro. Pripravite se!

—

Našim učiteljem!

Poslanec dr. Besednjak se je javil te dni pri oblastvih, da bi zvedel, kakšne namene zasleduje vlada glede nastavljanja naših učiteljev v tekočem letu. Dobil je trdno zagotovilo, da bodo vsi slovanski in nemški učitelji, ki so položili izpit iz italijanščine, že letos definitivno imenovani. Kr. odlok od 7. 10. 1923 (§ 7) daje sicer vladi oblast, da odpusti iz službe vsakega učitelja, če se ji zdi primerno, toda vlada se hoče te svoje oblasti poslužiti le v izjemnih, silno redkih slučajih. Naš poslanec je pripomnil, da zahtevamo popolno enakopravnost slovanskih in italijanskih učiteljev in izrazil željo, da bi vlada ne odpustila nobenega našega učitelja. Odgovorili so mu, naj javi slov. učiteljem, da naj bodo brez skrbi, ker bo vlada postopala z njimi zelo širokogrudno toliko letos kolikor tudi v prihodnjih letih, ko bo Gentili-jeva reforma popolnoma izvedena. To so izjave vladnih oblastev, ki jih dajemo učiteljstvu v vednost.

Kaj poroča posl. dr. Besednjak?

Za invalidne železničarje in rudarje. Z ozirom na to, da se rešitev vprašanja ponesrečenih železničarjev in rudarjev vleče brez konca, je posl. Besednjak vložil na predsednika vlade, na finančnega, na notranjega ter na ministra za narodno gospodarstvo nastopno interpelacijo:

Podpisani želi vedeti, zakaj vlada nastopa drugače z invalidnimi železničarji ter rudarji na Primorskem kakor pa z železničarji in rudarji na Trentinskem. Zakaj se tem poslednjim na podlagi kraljevega dekreta 1284 od 1. septembra 1920 izplačuje invalidnina in zakaj prvim ne?

Podpisani hoče vedeti, kaj misli vlada ukreniti za imenovane nesrečneže na Primorskem, kjer so se dogodili usmiljenja vredni slučaji, da so nekateri od velike bede izvršili celo samomor?

* * *

Za uradnike bivše avstrijske države. Na tozadevno interpelacijo posl. Besednjaku je vlada dala nastopni odgovor, ki ga prinašamo v glavnih obrisih:

Likvidacija pokojnin uradnikom in njih družinam, ki so prešli iz službovanja prejšnje vlade pod novo državo, *predno je izšel odlok* o gospodarski asimilaciji (kr. dekret št. 440, 18. febr. 1923), je zadeva ne centralnih, ampak dotičnih deželnih uprav. Pokojnine se določijo v smislu postav stare vlade. Likvidacija pokojnin gorimenovanih uradnikov, se bo določila začasno po centralni upravi, končno in stalno pa po Računskem dvoru (Corte dei conti), kamor bo treba po začasni določitvi pokojnine poslati vse listine, ki se tičejo zadeve. Likvidacija druge vrste uradnikov se bo vršila v smislu laških postav. Računskemu dvoru bo treba poslati: 1. spričevalo o laškem državljanstvu, dokaz (če ni listine, navedi vsaj podatke), da si bil (uradnik ali uslužbenec) potrjen ali sprejet od nove uprave; 2. listino, s katero si nehal službovati; 3. prepis listine o začasni pokojnini; 4. listino o službenem stanju (službo pred 30. jun. 1920. potrdi deželno oblastvo, službo ob 20. jun. dalje pa centralno oblastvo). Listina o službenem stanju mora označiti službeni čas, ki se je štel v pokojnino morebitne presledke; v slučaju provizoričnega službovanja naj se navede postava ali naredba, po kateri se je provizorična služba tudi štela v penzijo; navesti je treba letne svote provizorične pokojnine; legaliziran prepis krstnega lista. Ako gre za vdovo ali sirote ali dediča, je treba dodati še druge listine, kakor poročno, smrtovnico itd. Priporoča se, da se doda prevod, ako je listina pisana v nelaškem jeziku.

* * *

Sodnijskim uslužbencem! Na interpelacijo, ki je vložil posl. Besednjak za sodnijske uslužbence prejšnjega režima, je dobil naslednji odgovor: Ministrstvo za pravosodje je za sedaj nasprotno, da bi se podaljšal rok za polaganje izpita iz italijanskega jezika za sodnijske uradnike bivšega režima. Polagati lo torej treba izpite v mesecu decembru tega leta.

* * *

Tomajskim sestram dajemo na znanje, da je šolsko oskrbništvo v Trstu, po posredovanju posl. Besednjaka, dovolilo privatno šolo, kakršna je bila poprej.

* * *

Hranilnicam! Posl. Besednjak je dobil od ministrstva za narodno gospodarstvo sledeče obvestilo: Hranilnice imajo pravico prodajati svoje nepremičnine brez posebnega pooblastila, ker je to dovoljeno v smislu it. zakona. Le za nakup nepremičnin, je treba pooblastila od strani ministrstva.

* * *

Vpokojencem južne železnice! Posl. Besednjak je posredoval pri minitrstvu za promet v zadevi vpokojencev. Dobil je sledeči odgovor: Ni točno, da je postopanje z železničarji Julijske Krajine drugačno kot z železničarji tridentinske. Na vsak način pa Vas zagotavljamo, da se na podlagi kr. odloka z dne 23. VIII. 1924. štev. 995 z naglico pripravlja vpokojitev vseh. Šele 7. avgusta t. l. so izšla pravila, kako naj se izvede člen 11 navedenega odloka. Gospod poslanec morete zagotoviti vse prizadete, da se bo njih položaj v kratkem končnoveljavno uredil.

* * *

Orožnikom in varstvenim uslužbencem, ki so služili pod Avstrijo! Posl. Besednjak je prejel iz Rima sledeče obvestilo: Na vprašanje ali imajo orožniki in varstveni uslužbenci bivšega režima, ki so bili vpokojeni, pravico do šestmesečne odpravnine, javljamo: Pravico do odpravnine imajo samo civilni uslužbenci, ne pa uslužbenci oboroženih zborov in policije. Položaj teh urejuje le kr. odlok z dne 31. decembra 1922 štev. 1680.

* * *

Odpuščenim državnim uradnikom v novih pokrajinah! Posl. Besednjak je dobil iz Rima sledeče pojasnilo: Neprestano prihajajo na razna ministrstva in celo na računski dvor rekurzi državnih funkcijonarjev glede preklicev in odpustov in tozadevnih odškodnin za odpustitev. Še enkrat opozarjamo:

1. funkcijonarji, katerih imenovanja so bila preklicana (i revocati) z odloki št. 440, 1230 in 1904 iz leta 1923 nimajo pravice do šestmesečne odškodnine;

2. funkcijonarji, ki so bili razbremenjeni ali oproščeni (esonerati o dispensati) službe na podlagi člena 2. kr. odloka dne 29. novembra 1923 štev. 2418 pa imajo pravico do šestmesečne plače; 3. funkcijonarje, ki nimajo pravice do pokojnine (ker niso dosegli starostne meje itd.) izplačuje osrednja uprava. — Izplačila in mesečnine funkcijonarjev, ki imajo pravico do pokojnine, se morajo registrirati pri računskem dvoru, kjer se pa radi pomanjkanja osobja in tehnične izurjenosti zadeve le polagoma rešujejo.

* * *

Poštnim uslužbencem! Nešteto odpuščenih poštnih uslužbencev se je pritožilo na ministrstvo. Poštno ministrstvo je odgovorilo, da so se izvršile vse odpustitve premišljeno in da naj zato uslužbenci ne pričakujejo zopetnega sprejema v službo. Na posredovanje posl. Besednjaka je poštno ministrstvo pozvalo računski dvor v Rimu, naj hitro uredi vprašanje zastankov, ki jih uslužbenci pričakujejo (po ekonomični asimilaciji) za dobo od 1. jul. 1920 do 1. decembra 1923.

* * *

Brezposelnim. Pravilnik k kr. odloku 30. 12. 1923. št. 3158, ki je uvedel novo zavarovanje proti brezposelnosti v novih pokrajinah, je bil oddan na državni svet. Upa se, da bo v najkrajšem času izdan. Za sedaj ostane v veljavi prejšnji odlok 5. 11. 1922. št. 209, posebno v kolikor zadeva upravno poslovodstvo in zavarovanje poljedelcev.

Važno za davkoplačevalce.

Davkoplačevalci, ki se čutijo prizadeti radi zaostalih davkov in sicer radi:

1. hišnonajemninskega davka,
2. davka na vojne dobičke.
3. osebno-dohodninskega davka in
4. obrtnega davka

naj se zglasijo v tajništvu Kmetsko-delavske zveze, Via Mameli štev. 5 vsak dan od 8 do 1 ure popoldne. Skupine Kmetske - delavske zveze naj pošljejo svojega zastopnika.

Tajništvo Kmetsko - delavske zveze v Gorici.

Vojnim odkšodovancem.

Pred tedni smo poročali, da je ministrske svet sklenil, da se podaljša rok za vlaganje vojnoodškodninskih prošenj do 31. decembra 1924. Rok se je pa podaljšal samo za javna bitja, (n. pr. občine, cerkvena oskrbništva itd.) Javna bitja lahko vložijo do 31. dec. 1924 vojnoodškodninsko prošnjo in jo izpopolnijo lahko tudi s prilogami in ptrebnimi listinami. Istotako zamorejo prijaviti vojno škodo oni zasebni vojni oškodovanci, katerim so vojaški tehnični oddelki obnovili stavbe. (Slučaj: Ipavec M. Volče št. 15.)

Za druge zasebne vojne oškodovance se rok za vlaganje vojnoodškodninskih prošenj ni podaljšal. Zato svarimo vojne oškodovance pred vsakim nepotrebnim stroškom n. pr. zaradi cenitve. Ne dajte se motiti v tem oziru od nikogar.

Smrtna kosa.

Dne 19. t. m. je umrl v tržaški bolnici g. Verč Alojzij, kanalski naučitelj. Rojen 1863. v Šmarjah pri Ajdovščini je nastopil leta 1884. prvo svojo službo v Šempolaju na Krasu. Nadalje je služboval v Hrušovljah in nad 25 let v Kanalu. Pred enim letom je bil vsled lažnjive faš. ovadbe prestavljen v Šmartno kar je vestnega, marljivega šolnika tako potrlo, da je pričel bolehati. Sedanji šolski skrbnik je spoznal krivico, ki so mu jo prizadjali ter ga prestavil na staro mesto v Kanal, — a prepozno —, podlegel je blagi Lojze dolgi bolezni in včeraj smo ga pokopali na tržaškem pokopališču. Pogreba se je vdeležilo nad 50 tovarišev in tovarišic in mnogo drugih prijateljev. Pokojni je bil blaga duša, vsestransko delaven in zelo vesten učitelj. Bil je tudi izvrsten organist in pevovodja. Ustanovil je veliko pevskih zborov na Krasu, v Brdih in tudi v Kanalu. Blag mu spomin in pokoj.

tala v kitje zunanje vasi; iz drugih vasi so zopet prinašala dekleta v košarah svoje izdelke in tako moramo res reči: bila je prava tekma, kdo bo več storil za ta slovesni dan. Delal je sam Tolmin in tudi vse zunanje vasi, ker edino tako je bilo mogoče dovršiti cvetja in zelenja v izmeri nad 3000 m. Tekom petka in sobote si je nadela cerkev res pravo svatovsko obleko. Venci cvetja v dolžini 270 m so krasili prezbiterij, nad 700 m dolgi venci zelenja so okusno prepletali ladjo, prazen ni ostal noben kotiček. Štiri dragoceni šopki nageljčkov in več palm je obdajalo tabernakelj, nad katerim je bil postavljen prekrasen baročni baldahin, izdelek vlc. g. prof. Kuželički.

Evharistično slavlje se je pričelo v nedeljo ob 11 z mladeniškim govorom. Domači fantje in že došli gostje so napolnili prostorno cerkev, da je bila že tedaj pretesna. Odslej je bila cerkev polna ves čas slavlja. Le z največjo težavo so drugi dan pred prihodom prevz. nadškofa cerkev v toliko izpraznili, da so jo mogli pomesti. Ob 2 popoldne je bil nagovor tretjerednikom, ki so si nabavili lepo zastavo in je bila ob tej priliki blagoslovljena, nato je sledil govor dekletom in dekliškim Mar. družbam. Po govoru so imela predstojništva vseh gorskih Marij. družb posvet v Marij. domu, kjer so pregledali svoje vrste in storili sklepe za prihodnjost. Prvi evharistični govor je imel ob 7 zvečer vlč. g. Kodermac, žup. upravitelj iz Volč. Po govoru je bilo izpostavljeno Najsvetejše. Tedaj je pa zasvetilo 8 žarnic v zvoniku, kresovi okolu cerkve, na tolminskem gradu, Vodilu, Mrzlem vrhu, Krnu, Migovcu, Čadrgu, Razoru, Grmadi, Zabškem Triglavu, Kavali, Senicah, Vučenici, Kolovratu itd. Tolmin in vasi notri do Kobarida in Bovca: vse je bilo razsvetljeno, bila je res bajna-sveta-noč. Ob 9. je bil govor za italijansko javnost: žalibog da se niso odzvali v zadostnem številu klicu svojega italijan. misijonarja - jezuita. Nato se je razlegalo iz cerkve petje Najsvetejšemu in Mariji v čast, vrstila se je molitev vso noč. V ti noči so stotine mož, mladeničev, žena in deklet prejele evharističnega Kristusa. Le žal, da so mnogi zaman čakali na sv. spoved, bil je prevelik zunanji naval. Ostalo poročilo glej v »Goriški Str.« z dne 11. t. m. Le omeniti še moramo, da je bilo napačno poročilo glede petja. Vodstvo petja je imel v rokah vrli domačin gosp. Vinko Filli, ki je marsikak večer žrtvoval kakor za petje tako tudi za godbo, da je dosegla ta dan naravnost nekaj lepega. Pri evharističnem shodu v Tolminu smo opazili tudi vrlo godbo naših fantov iz Idersk ega. Udeležili so se sprevoda pri oddelku kobariške dekanije ter so vzajemno z domačimi pevci iz Kobarida poveličevali s prelepimi pesmimi nabožne vsebine evharističnega Kralja. — Konečno moramo še omeniti prelepi spomin mrtvim vojakom - domačinom, ki se je opravil naslednjega dne pri že napol dodelanem spomeniku. Solze ganutja so stopile marsikomu v tem trenutku v oči. Vsemogočni naj blagoslovi delo oo. misijonarjev in evharistični Kristus naj živi v nas!

Kaj je novega na deželi?

Sv. Gora.

Zgradba Marijinega svetišča dobro napreduje. Zunanji zid za novo cerkev je že dosegel okrog 14 m višine. Med tem se je pričelo z zgradbo samostana, kjer se dovršuje že drugo nadstropje. Obe stavbi obetata biti vredni svetišča na naši Sv. Gori. Romarji prihajajo na naš hrib v velikem številu. V nedeljah imamo sedaj, ko sta pri nas dva slovenska patra, vedno tudi slovensko pridigo. Petje je vedno slovensko. Slovenski romarji opravijo seveda tudi vse svoje verske dolžnosti lahko v svojem jeziku.

Svoječasno smo opozorili romarje, da ni pri nas nobene tobakarne. Sedaj jim javljamo, da so glede kajenja lahko brez skrbi; gostilna Černe ima sedaj tudi dobro založeno tobakarno.

Baška dolina.

Jesen gre v deželo, gozdovi rumene in rumene, naša zemlja pa vpije po solncu. Ne vemo, kaj bo, če nam ne prizanese božja roka. Malo tako slabih letin pomnimo. Še za davke ne bomo pridelali. In ponekod — v Nemškem Rutu — je še vojaštvo precej spravilo pod noge. Pravijo, da je v cerkljanskem okraju še slabše tako, da se bo moralo več posestnikov kar izseliti, če se bodo vojaške vaje ponavljale. Bog se nas usmili! Tudi iz naše grape se selijo v Francijo, povečini v strašno negotovost. Izseljeniško vprašanje se nam vedno bolj grozeče odpira in naši narodni ekonomi ne bodo mogli preko njega, kot ga pred desetletji ni mogel zanemariti naš veliki Krek. Vsaj začasno naj bi Km. del. zveza ustanovila izseljeniški urad. — Zelo smo pa hvaležni našemu poslancu Besednjaku za njegov odločen nastop proti novemu zemljiškemu odloku in dobro nam je, da včasih tudi beseda revnega ljudstva kaj zaleže. Vse kaže, da se pri volitvah nismo zmotili in izražamo gospodu poslancu svoje popolno zaupanje.

Sv. Križ na Vipavskem.

Tudi po padcu proslulega komisarja Lulika naša občina nikakor noče priti iz presenečenj. Znana bo morda še kakemu bravcu »Straže« salamonska razsodba Lulikova o zadevi nekega vrtiča na občinskem zemljišču. Sin neke Lulikove varovanke je pri zadnjih državnozborskih volitvah glasoval za snop. Glasovnica je bila seveda veljavna. Razsodba je bila plačilo za zvestobo. Sedaj pa čujte! V nedeljo dne 24. m. m. se pripelje obč. tajnik Jerkič — desna roka Lulikova in učitelj — v dotično vas, izvabi tega fanta v neko krčmo, ga zveže in odpelje na orožniško postajo v Ajdovščino, češ da je neumen in da se ga mora oddati v norišnico, ker je baje nevaren varnosti tujih oseb. Orožniki so bili seveda drugačnega mnenja. Izpustili so fanta domov. Nastane vprašanje: Kak namen je imel Jerkič? — Celi občini je znano, da se moralnost v družini te Lulikove varovanke ne neguje. Vsiljuje se nam prepričanje, da se je hotela odstraniti zadnja ovira....

Sicer je vsem znano, da dotični fant, dasiravno gluhonem, ni neumen in ne nevaren osebni varnosti tujih oseb, ampak da bo oviral s svojo navzočnostjo gotovo delovanje svojih sostanovalcev. Je gluhonem že od svojega nezakonskega rojstva in je bil v tem položaju tudi pri zadnjih državnozborskih volitvah.

Priporočamo novemu g. obč. komisarju, v katerega nepristranost in dobro voljo zaupamo, da posveča delovanju svojega tajnika čimveč pozornosti.

Števerjan.

Tukajšnji baron Formentini, bivši komisar v Števerjanu, se vedno zaleta v sedanjega g. župana in celotno starešinstvo, posebno pa v bivšega župana Josipa Klanjščeka, sedanjega prvega podžupana. G. baron zahteva od župana, da mora napraviti od njegove hiše 5 metrov široko cesto v ravni črti. Ker g. župan in starešinstvo ne moreta ustreči g. baronu, se jezi in zabavlja, da so sami zabiti kmetje pri občinski upravi. Res je sicer, da ima g. baron voz, ki vozi bolj široko kakor tovorni avtomobil, a radi tega g. župan ne more širiti poti in delati občini nepotrebne stroške. G. barona pa ne zanimajo še toliko občinske poti, po katerih naj bi se vozil, temveč veliko bolj županski stolček. Ko je bil g. baron komisar je vedno govoril, da dela za občino vse brezplačno. Ko je pa bilo izvoljeno novo starešinstvo in novi župan, se je pri prvi seji izvolil odsek, da pregleda račune za čas, ko je bil g. baron komisar. Izvoljeni odsek je s pomočjo enega uradnika bivšega deželnega odbora pregledal in uredil račune ter dobil v njih sledeče postavke: mesečna plača 300 L, dnevna potnina v pisarno 20 L, potnine v Gorico 30 L, potnine v Trst 100 L, potnine v Videm 100 L, potnina v Oglej 100 L, potnina v Gradiško ob Soči 50 L, potnina v Krmin 50 L itd. eno ogromno število potnin. Po skupnem računu bi imel g. baron dobiti od občine 16.000 L. Ko je pa omenjeni odsek natančno preiskal račune, se je pokazalo, da nima bivši komisar g. baron ničesar dobiti od občine. Zato je bil g. baron povabljen, če prizna ta račun, po katerem nima ničesar dobiti od občine. Rad ali nerad ga je baron podpisal. In ta g. baron se je toliko ponujal, da naj ga volijo, da bo on gospodaril. Ali naši volilci, bodisi komunisti ali narodnjaki, se z žalostjo spominjajo kako je bivši komisar - baron delil kmečko podporo in kako je računal za podpis inventarja za vojno odškodnino na premičninah, zato so mu obrnili hrbet.

Iz Šturij.

Tudi pri nas imamo ljudi, ki v svojih zgrešenih računih mislijo, da preko interesentov lahko po svoje gospodarijo pri javnih podjetjih in napravah. Mislijo pač, da se še vedno da vladati in gospodariti po zastarelih samovoljnih načelih. Kako zelo se motijo, jim je gotovo pokazal sestanek odjemalcev vode iz našega vodovoda. Sestanek pa, žalibog, nikakor ni potekel tako, kakor je ogromna večina navzočih interesentov po vsej priliki pričakovala, čeprav je takorekoč morala prisiliti člane vodstva vodovodnega odseka, da so že vendar enkrat sklicali toliko potrebni sestanek, na katerem naj bi se s pametnimi in modrimi nasveti poskušalo odpraviti razne neprilike in nesoglasja med posameznimi člani vodstva in interesenti. Ugotoviti moramo, da pada vsa krivda za škandalozni potek sestanka izključno na otvoritelja, ki je očividno in za vsako ceno hotel do konca obdržati besedo le zase, češ, saj drugi itak ničesar ne vedo in ne razumejo. Toliko pa nam vendar morate dovoliti, velemožni g. član vodstva in najbrže predsednik odseka, da smemo zahtevati, da se v bodoče z nami ne govori več z že davno obrabljenimi gostilniškimi cvetkami, kakor »nas ne bodo jahali in f....i«, »vi nas ne bodete učili« in sličnimi. Sicer nas v nasprotnem slučaju prisilite, da Vam v priznanje poklonimo »Knjigo o lepem vedenju«; potem Vam ne bode treba utekati od sestankov.

Vprašamo Vas, čemu potem sestanki, ako se ne smemo na njih pametno in trezno porazgovoriti in staviti sporazumne predloge? Odjemalec - interesent, ti lepo molči in plačuj kakor ti bodemo mi ukazali in odmerili! Kajneda, gospoda, to bi bilo za Vas!? Gospod predsednik naj rajše drugič poduči dotične člane vodstva, da ne bodo begali interesentov s sličnimi bedastočami: »garanti posojila, ki je bilo najeto za napravo ali vzdrževanje vodovoda lahko naložijo takso tudi 50 lir na vsako pipo.«

Svetujemo članom vodstva naj si vzamejo v vzgled svojega res hvalevrednega tovariša računovodjo gosp. Jos. Čermelj-a ter naj delajo in postopajo tako kot on, pa bomo prav gotovo zadovoljni z vsemi.

Več interesentov.

Idrija ob Bači.

Pri nas, oziroma v vsej tolminski okolici kaže, da bomo morali letos beračiti. Vrstijo se zaporedoma vremenske nezgode na poljih, kjer je edini obstoj našega malega kmetiča. Ni še dobro minula letošnja pozna in mrzla pomlad, že je toča pobila prvi cvet in mlado setev. Pozneje je neurje, skoro lahko rečemo, vničevalo, kar je poganjalo. Konečno so pa dne 4. t. m. pridrvele nad našo dolino vse zbesnele vremenske sile in pokončale vse jesenske pridelke. Ostajajo nam le preorana tla, od toče poplavljene njive, od nalivov raztrgane poti in za več let pokončano drevje. Pri nas že sedaj vse rumeni; gozdi so rujavi, sadno drevje se suši, njive, kjer je bila ajda, so pokošene itd. 80letni starčki ne pomnijo kaj takega, kakor tudi ne, da bi toča ležala v nasipih 2 do 3 dni. Pa tudi vojaštvo je pri svojem pohodu na orožne vaje skoz našo vas dobro podprlo to slabo letino. Nekdaj se je vlada zanimala za enake nesreče. Kaj bo storila sedanja, ne vemo. Čita se večkrat, da se v slučaju vremenskih nezgod dobe podpore naravnost od poljedelskega ministrstva. Upamo, da se bodo oblastva tudi nas usmilila ter nas obvarovala resnične propasti. Zato pričakujemo, da naš dopis ne bo brez odmeva.

Več Idrijčanov.

Sežana.

Na tržni dan dne 12. t. m. je bilo prignanih 1396 glav živine in sicer: 546 glav goveje živine, 318 konj in 532 prašičev. Cena goveji živini je bila od 4.80 do 5 lir kg žive teže. Prašiči 6 tednov stari od 120 do 160 lir komad. Konji od 2000 do 4000 lir komad sicer pa po velikosti, kakovosti in lepoti živali. Kupci so imeli na izbero vsakovrstne živali, bodisi krave z mlekom, vole, konje, male, srednje in velike, kakor tudi prašiče od 6 tednov do pol leta stare. Na prodajalnem prostoru je bilo obloženih z raznim blagom 64 velikih šotorov in nad 55 prodajalcev takozvanih krošnjarjev. Na tržni dan se prodaja pri nas vsakovrstna manufaktura, perilo, dobri in trpežni čevlji mirenskih trgovcev, železnina, steklenina, kotlovina, lesena posoda, galanterija, brusilni kamni, usnje, sedlarska oprava, vozovi vsake vrste itd. Z eno besedo: vsakovrstno blago in sploh vse kar rabi naš mali obrtnik, kmet in delavec. Tudi brškega in kraškega domačega kruha in sadja je bilo v obilici.

Postrežba po gostilnah dobra, točna in solidna. Točijo se prvovrstni kraški terani, kakor tudi dobra vipavska in istrska vina. Sežana ima na vse strani prav ugodne avtomobilske in železniške zveze. Sežanski semnji, ki so največji v Julijski Krajini, so daleč na okoli znani. Prihodnji semenj se vrši danes, dne 22. sept.

Vrtojba.

Cela vrsta pravljic se je že ustvarila o zidanju vrtojbenske cerkve. Krožile so takšne pripovedke o tem po deželi, da me je prav zanimalo poizvedeti na licu mesta, kako se je ta sporna zadeva razvijala in kako bo končala.

Izvedel sem, da je vprašanje pametno rešeno; rešeno tako, kakor je želela skoro vsa Vrtojba razen par osebnih koristolovcev in poklicnih zdražbarjev, in kakor so želeli vsi oni, ki so jim bile vrtojbenske razmere znane: *zida se v Vrtojbi le ena cerkev na sredi vasi;* tam kjer je že šola, župnišče in občinski dom, na lepem vzvišenem prostoru na vzhodni strani glavne ceste z vhodom z zapadne strani.

Prejšnji pondeljek je izvršil msgr. Valentinčič blagoslovitev temeljnega kamna. Tej slovesnosti je prisostvoval tudi g. grof Attems kot zastopnik politične oblasti in g. inženir Orlando v imenu obnovitvenih oblasti. S tem činom so oblasti pokazale, da jim je

Ali že veš

da imajo Slovenci v Ameriki cvetoče slovensko šolstvo, da so spomladi 1924 otvorili velikansko šolo za 7000 slovenskih otrok v Klevelendu in da se je ameriški guverner vdeležil otvoritve;

da velja pri Kitajcih za hvaležnega sina oni, ki kupi starišem za god mrliško trugo, lepo z zlato in rdečo barvo prepleskano;

da tudi goriški novodobarji ponujajo slovenskemu ljudstvu trugo, pa je slovensko ljudstvo ne mara, ker je še mlado in krepko;

da je junija meseca drla črez rusko pokrajino ob Volgi reka miši, dolga 20 kilometrov in široka tri kilometre, da je uničila, koder je šla, vsa polja, drevje, hiše; prebivalci so bežali in šele vojaštvo je s strupenimi plini to strašno mišjo vojsko podušilo;

da zakon o omejitvi lastnine na zemlji ni nič novega, ampak da so Angleži pritisnili lrce s takim zakonom že leta 1775, da so si pa angleški grofje zobe polomili in so morali dati irskim kmetom zemljo nazaj, irskemu narodu pa izročiti vlado v domači deželi;

da smo imeli goriški Slovenci že pred 120. leti tiskarno na Banjšicah, kjer je duhovnik Valentin Stanič zlagal in tiskal slovenske pesmarice;

da bi se moral vsak pravi Slovenec odkriti pred stebrom, ki stoji pred vojašnico na Travniku v Gorici, ker tam je stal pred 210. leti morilni oder, kjer so bili obglavljeni voditelji slovenskih kmetov, ki so hoteli naj bo kmet gospodar zemlje, katero obdeluje;

da znese ena muha tekom treh poletnih mesecev 60 tisoč milijard jajčic in da bi muhe vso zemljo na debelo pokrile, če bi eno leto vse žive ostale in če bi paljkov in ptičev ne bilo;

da imajo Arabci v italijanskem Tripolisu popolno narodno šolo in da je Slovenci v Italiji nimamo več;

da bo leta 1925 v naši deželi velika sodba, ko bo občinskim komisarjem odzvonilo in bo ljudstvo poštenjakom med njimi dalo priznanje, požeruhom pa brco.

Vtisi s 1. vseslovenskega Marijanskega kongresa.

Ljubljana je obhajala v dneh 6., 7. in 8. septembra največje Marijino slavje, kar jih je kdaj bilo na slovenskih tleh. Geslo te sijajne prireditve je bilo:

Z ljubljenim Sinom nas blagoslovi — Devica Marija, naš narod prenovi!

Želja po versko - nravstvenem prerojenju slovenskega naroda je porodila ta prvi Marijanski kongres in smemo se nadejati, da se bodo prav kmalu pokazali njegovi žlahtni sadovi. Desettisoči mladih deklet in tudi precejšnje število fantov in mož so se one dni zbrali v Ljubljani. Dne 8. sept. je bilo v slovenski prestolnici do 60.000 tujcev, ki so bili po večini pač zares iskreni častivci Marijini. Prišli so s težkimi žrtvami mnogi zastopniki celo iz najbolj oddaljenih slovenskih pokrajin. Videli smo velike množice Kranjcev in Štajercev, pa tudi mnogo Koroščev, Prekmurcev, Notranjcev, Tržačanov in Goričanov. In vsi ti so prišli le zato, da se Mariji poklonijo, da javno izpovedo svojo ljubezen do krščanske misli, da pričajo o veri slovenskega ljudstva v nadzemske ideale in tako obsodijo velikega škodljivca modernega sveta, oni surovi in ogabni materializem, ki razjeda že desetletja resnično srečo tako posameznikov kakor vseh socialnih enot.

Z veseljem moramo ugotoviti, da se ni motil pesnik S. S., ko je zapel v slavnostni pesmi:

Tebe blagruje zemlja slovenska:
divna Dolenjska, gorska Gorenjska,
Notranjska vsa.
Koder pozdrave sestrska Soča
Savi in Dravi zvesto sporoča —
Tvoja so tla.
Ave Maria!

Marijanski kongres je pokazal, da je med Slovenci še mnogo ne le čuvstvene — ampak zares globoke in iskrene ljubezni do Marije, ki sloni na jasnem in veselem spoznanju, da Marija je Mati Jezusova, Mati božja. Zato so bile vse cerkve, kjer so govorniki proslavljali Marijo, nabito polne in vneti verniki so poslušali in poslušali ter pozabili na neznosno vročino, na utrujenost, na jed in pijačo. Prav posebno moramo poudariti to, da so bile v nedeljo in pondeljek vse spovednice in vse obhajilne mize nepričakovano obilno oblegane. Pogrešek ne bo velik, če trdimo, da je bilo ta dva dneva v Ljubljani 20.000 do 25.000 obhajil. Te številke ne govorijo o praznih ceremonijah, ampak o globokem marijanskem duhu.

Naj prav kratko omenimo najimenitnejše točke s programa Marij. kongresa.

V soboto zvečer *so stolne dijaške kongregacije podale v Narodnem gledališču težko Shakespeare-jevo dramo »Macbeth«. O ljubljanskih kongregacijah smo dobili vtis, da so zelo disciplinirane in za vse veliko in lepo izredno požrtvovalne. Naj bi njihovo število, zlasti med dijaki, še močno narastlo.*

V nedeljo *ob 8 in pol je imel pri oo. frančiškanih dr. M. Opeka zares slavnostni govor, ki je vse poslušavce močno navdušil za Marijo. Nato je bila pontifikalna sv. maša, ki jo je daroval častitljivi starček, kardinal Cagliero. Ta kardinal je velik glasbenik in se je baje izrazil, da še ni slišal tako mojstrskega izvajanja pete maše z orkestrom kot pri tej priliki.*

Ob 10. je bilo v Unionu slavnostno versko - prosvetno zborovanje. Govorili so: dr. Fr. Grivec, Viktor Korošec in naš rojak dr. M. Brumat, ki je zastopal msgr. dr. Josipa Ličana. Dr. Brumat je ob začetku svojega govora izročil pozdrave Marijinih družb naše krajine. Vsi navzoči zborovalci in zborovalke so te sestrske pozdrave sprejeli z iskrenim in dolgotrajnim odobravanjem.

Ob 8. uri zvečer je bil v stolnici »Marijin oratorij«. »Ljubljana«, pod vodstvom kanonika dr. Fr. Kimovca nam je podala v krasno izbranem vzporedu razvoj Marijine pesmi med Slovenci. Nekatere pesmi so bile tako nebeško lepe in tako dovršeno podane, da smo bili vsi zavzeti; gotovo bi bili morali razne pesmi ponavljati, ako bi bilo ploskanje v cerkvi dovoljeno.

Na praznik, 8. sept. so bila od 10. do 12. zborovanja Marijinih družb. Zelo zanimivo je bilo zborovanje za žene in dekleta v Unionu. Tisoči deklet in žena so navdušeno vztrajali pri 4 govorih. Med drugim je govoril tudi naš škofijski voditelj Marijinih družb g. Leop. Cigoj, in sicer o karitativnem delu v kongregacijah. Po Marijini ljubezni naj bi vzrastel nov rod, ki bo z dobrodelno ljubeznijo osladil kratke ure zemskega bivanja tolikim revnim in zapuščenim. Opazovali smo dekleta in žene ter bili ponosni, da so med njimi še ogromni kapitali srčne žlahtnosti. — Goriška, postani že tudi ti bolj marijanska — vsaj v dekliških srcih!

Prevažno je bilo tudi zborovanje akademikov in srednješolcev v viteški dvorani pri Križankah. Iz te dvorane naj bi zavel pravi duh krščanskih vitezov - inteligentov, tako je želel o. prior, ko je otvoril zborovanje. Tudi pri tem zborovanju je imel en referat naš rojak dr. M. Brumat. Poudarjal je prvenstvo Marijinih družb med vsemi mladinskimi organizacijami ter še posebno obrazložil nujnost te verske organizacije, ki naj bo ob strani vsem drugim kot verskonravstveni regulator in budnik. Predlagal je med drugim tudi naslednjo resolucijo, ki je bila z navdušenjem sprejeta:

Vsem katoliškim tovarišem širom slovenske zemlje pošiljamo tople marijanske pozdrave s pozivom, naj se čimpreje v tesno združenih, številnih četah zberejo pod praporom velike Matere, Gospe in Zavetnice vseh, ki si želijo solnca — Jezusa.

Ob 2. pop. je bila na Valvazorjevem trgu slovesna posvetitev ljudstva Mariji, nato se je razvila veličastna procesija proti Rakovniku. Stotine Marijinih praporjev so se vile skozi mesto in se potem zgrnile okrog novoposvečene cerkve M. b. Pomočnice kristjanov na Rakovniku. V senci teh belih zastav pa je bilo v Marijini ljubezni združeno celo morje vernikov, ki je napolnilo vse trate in griče okrog nove cerkve. Veličasten je bil ta pogled in ostane nam za vedno v spominu.

Marijanski kongres je zaključila slavnostna akademija v Unionu. Spet prekrasne Marijine pesmi in godba, govori in deklamacije. Slišali smo mladeniško navdušenega vladiko ljubljanskega in posvetitev mladine Mariji in srce nam je plulo visoko in občutili smo eno veliko željo: Naj z veličastnim Marijanskim kongresom ne konča, ampak le skromno začne ono veliko, nestrpno pričakovano prerojenje slovenskega ljudstva po Mariji!

Tudi mi Goričani smo bili na tem največjem marijanskem slavju častno zastopani. Bodimo Mariji hvaležni in postanimo kmalu tudi mi zares globoko in iskreno marijanski. Marijanska ideja je naša najslajša in najmočnejša, po naših mislih pa tudi edino zmgoslavna ideja — kajti le po Mariji smo prejeli Jezusa.

Še nekaj k evharističnemu slavju v Tolminu.

Iz samega poročila »Goriške Straže« ni bilo težko razbrati, da je bil poročevalec navzoč le pri slovesnostih zadnjega dneva. Ker se mi pa zdi, da bi bilo vredno omeniti še marsikaj razveseljivega, zato hočem vsaj kratko še nekoliko poročati.

Slovesno evharistično razpoloženje se je pričelo pravzaprav že v petek. Tedaj so pričeli prihajati v Tolmin vozovi zelenja in cvetja, ki so ga sple-

Cerovščkov gospod

Življenje Valentina Staniča

(Spisal: **Joža Lovrenčič**)

(Dalje.)

»Vidiš, Kalabut, tako kaže, kakor sem jaz rekel. Lakota bo, če bo pritiskala tako naprej suša.«

Raholin je z Martinom vred pritrdil Klenjaku in še pripomnil, da je za dobro leto dež, četudi bi prišel, skoro prepozen.

Med tem se je vrnil gospod od Tončka, kozarec je imel skrbno zadelan in nič ni bil več posebno zgovoren.

»Če Bog da, vas bo to vse rešilo!« je rekel in pokazal zaviti kozarec. Možakarji bi radi vedeli, kaj ima, a gospod ni hotel povedati in je odšel.

»Slabe volje je!«

»Skrbi ga!«

Pa je prišla še Martinovka, ki je bila medtem poslala po bezgovo cvetje, in povedala, kaj je imel gospod v kozarcu.

»Pomislite, gnoj iz Tončkovih runj je jemal in ga spravljal v kozarec. Prašala sem, čemu ga bo rabil, a ni hotel nič natančnega povedati. »Arcnijo napravim«, je rekel, drugega nič.

»Arcnijo iz gnoja?« se je zasmejal Kalabut. »Pojte no! Copral bo, copral!«

»Kaj copral, ali ga nisi še nikoli slišal, kako se norca dela iz coprnij in dokazuje, da je vse to nič in so coprnije le prazne marnje!«

»Seve, eno je govoriti, drugo pa delati! Kaj pa naj se potem učijo v črnih šolah?« je hotel imeti Kalabut svoj prav.

»No, naj pa copra, samo da bi pomagalo!« je rekel Martin, ki ni maral, da bi Kalabuta spet spravili v slabo voljo.

Če bi šli možakarji za gospodom in bi videli, kako je vzel britev in odšel z onim kozarcem v hlev ter tam naranil kravo na več mestih in vsako rano polil z gnojem iz kozarca, potem bi dali Kalabotu prav in rekli: »Res, gospod copra!«

Gospod pa bi se jim nasmejal in jim pojasnil:

»Vidite, možje, povedal sem že in sami veste, da so runje nevarna, nalezljiva bolezen. Tod pri nas je ni še nihče zdravil, ker nihče ne ve za zdravilo proti njej. Jaz pa ga poznam. Ko sem bil v Salzburgu in nisem bil bolan, sem se dal proti runjam cepiti in varen sem zdaj pred njimi. — Dolgo časa, stoletja in stoletja so pretekla, da so učeni zdravniki odkrili in spoznali, kako je mogoče ukrotiti to bolezen.

Runj ali črnih koz — tako bi nadaljeval — od vsega početka tod pri nas v Evropi niso poznali. Sarcone, bil je italijanski zdravnik - učenjak, je dokazal, da so runje doma pri etiopskih narodih ali na skrajnih mejah Azije, odkoder so bile potem prenesene po trgovcih in raznih potovalcih med druge narode na vse strani sveta. Tako so jih zanesli leta 572 Etijopci med Arabce in že 622 je arabski zdravnik Aaron popisal to bolezen, a njegov spis ni prišel do nas, o njem vemo le iz drugega pisanja, ki ga je zapustil v IX. stoletju živeči Rhazes. Kedaj so runje prišle v Evropo, ni prav znano. Eni trdijo, da že v sedmem stoletju. Drugi pravijo, da v devetem, tretji pa govorijo o enajstem in dvanajstem stoletju in pripisujejo njih prenos Saracenom. Pa so jih prenesli lahko tudi križarji, ki so se borili za osvoboditev svete dežele izpod mohamedanskega jarma. Za gotovo vemo, da je bila na Angleškem leta 1270 velika epidemija črnih koz in da se je od tam razširila po vsej Evropi in 1492. ob odkritju Amerike, so jo Evropejci zanesli tudi v novi svet.

In še bi povedal gospod o črnih kozah:

»Runje so epidemična bolezen, to je bolezen, ki je nalezljiva in se v mnogih krajih v gotovih časih ponavlja. Opazovali so jo in ugotovili, da se pojavlja, n. pr. v Amsterdamu vsako četrto leto, v Haagu vsako peto, drugod pa vsako šesto ali sedmo leto. Traja navadno nekaj mesecev, toda tudi leto in čez. Čim lažje se pojavijo koze, tem delj trajajo, čim hujše so, tem krajše divjajo, a tembolj nalezljive so.

Začnejo navadno spomladi, razpasejo se po leti, jeseni pa ponehajo. Čim bolj zgodaj spomladi začno, tem nevarnejše so, čimbolj v poletju, tem milejše so. Če se pojavijo spomladi, se grozno širijo in ž njimi gre smrt in pustošenje.«

Možakarji bi iz izkušnje pritrjevali, gospod bi pa nadaljeval:

»Krajevne in podnebne razmere so tudi odločilne pri razširjenju runj. V nizkih, vlažnih ali vročih krajih so posebno hude. Nalezljive so prve tri tedne, a ne prve dni, temveč tedaj, ko so že vse »ven dale« in dokler ne odpade zadnja. Pokažejo se deset ali štirinajst dni potem, ko se jih kdo naleze.«

(Dalje pride.)

bilo na tem ležeče, da se postavi le ena cerkev; tako so tudi dobili zasluženo brco oni maloštevilni razgrajači, ki so dve leti brusili nerazsodneže proti županstvu, cerkvenemu oskrbništvu in nekaterim bolj merodajnim, pametnim domačinom in z neosnovanimi trditvami nadlegovali oblastva.

Gradbo cerkve sta dobili obe domači stavbni zadrugi; to je velikega pomena za domače delavstvo, ki mu je s tem zagotovljen za leto dni zaslužek. Vidi se tudi pri tem, da so Vrtojbenci dobro vodili vso cerkveno zadevo, ker so zmagali na celi črti. Čast jim!

Razdiralci enotnosti in pomirjenja v občini so šuntali ljudstvo proti eni cerkvi s trditvijo, da bo morala občina plačati za nakup stavbišča 40.000 lir. Poprašal sem in dognal, da je to gola laž. Občina ni dala za novo cerkveno stavbišče kakor tudi za druge stroške *niti* stotinke. O tem se lahko vsakdo prepriča. Podpihovalci so morali biti o tem poučeni, a kaj je takim kosmatovestnežem do resnice!

Drugi razlog, ki so ga šuntarji trosili proti eni cerkvi, je, češ, da bo nova cerkev premajhna, ker ne bo njena površina dosegala niti od daleč one od obeh starih cerkev. Tudi ta trditev je izmišljena! Po ugotovitvah in po primerjanju načrtov starih in nove cerkve sem dognal to-le: površnina obeh starih cerkev je znažala (le za ladje) 368 m², ladja nove cerkve pa meri 352 m², razlike je le 16 m². Dolga bo nova cerkev 31 m, široka 18 m, več kot zadosti za vse potrebe Vrtojbe.

Razlog proti eni cerkvi, češ, da bo zvonenje slabo vplivalo na šolski pouk, je smešen in le skisane možgane so mogle seči po njem v svoji brezglavi agitaciji in slepem sovraštvu. Najbolj zanimivo pa je to, da so že leta 1866. Vrtojbenci hoteli zidati le eno cerkev prav na tistem mestu, kjer se zida sedaj nova. Navozili so tja že mnogo kamenja, gasili so tam že apno in tudi kopali že temelj; a strast dveh krčmarjev in šibkost tedanjega vikarja je v zadnjem momentu vse preobrnila: ustavili so delo ene cerkve in si postavili dve, z njima pa so prinesli v vas tudi cel pekel zlodjev, ki so divjali do današnjih dni po občini in katerih nekrščeni ostanki sedaj neslavno poginjajo.

Taka je resnica o zidanju nove cerkve; onim, ki so to delo pripeljali do izvršitve čast! V Vrtojbo pa naj se naseli mir in ljubezen, da ne bo veljala več za puntarsko gnezdo.

Resnicoljub.

Št. Andrež.

Pretekli teden smo imeli sv. misijon, katerega so vodili oo. lazaristi iz Mirna. Sv. spoved je opravilo 1300 domačih, sv. obhajil je bilo podeljenih 2800. Res, bili so sveti dnevi za nas in nam ostanejo v trajnem spominu. Posebno slovesna in svečana je bila nedelja. Ob 2 in pol je bil blagoslovljen misjonski križ, katerega so naša vrla dekleta tako lepo okinčala. Ob treh se je razvila procesija. Bil je tako slovesen sprevod, kakor ga Štandrež dozdaj še ni videl. Še posebno smo bili pa razveseljeni, ker smo videli v naši sredi prevzvišenega nadpastirja. Pokazal nam je prevzvišeni vladika, kako nas on ljubi in smo mu za to ljubezen prav hvaležni. Zahvala tudi vsem čč. duhovnikom, ki so prišli na pomoč da smo se zamogli vsi spraviti z Bogom. Posebno se pa zahvaljujemo čč. gg. misjonarjem, ker so toliko žrtvovali in se trudili za blagor in zveličanje naših duš. Prisrčna hvala vsem!

Rihemberk.

Včerajšnja prireditev je uspela dobro. Obisk je bil precejšen, čeprav je bil v občini tudi javen ples in mnogo drugih zabav. Ljudstvu je najljubša lahka poskočna narodna pesem; za pesmi drugačnega kova nima toliko smisla in naloga »Pevskega oddelka« Prosv. Zveze bo, da sprijazni ljudi tudi z drugimi vrstami naših pesmi. — Vloge v »Turškem križu« so bile srečno zadete in dobro pogodene. Skupine so bile tudi dobre, tu pa tam malce nerodne. Celotna prireditev je uspela in želeti bi bilo kakor v Rihemberku, tako tudi drugod, da bi se društveno delovanje vsestransko poživilo.

Dornberg.

Naša »Čitalnica« ima v nedeljo, dne 28. t. m. večjo prireditev s petjem, deklamacijami in vprizoritvijo drame »Dom« v 4. dejanjih. Začetek ob 3 in pol popoldne v dvorani Ljudske posojilnice. Pridite domačini in okoličani!

Kanal.

V sredo 24. t. m. ob 10. uri bo v župni cerkvi v Kanalu posmrtno opravilo po pok. šolskem voditelju g. *Alojziju Verču.* Vabljeni so pokojnikovi tovariši, znanci in učenci.

Vrhpolje.

V nedeljo, 28. septembra vsi v Vrhpolje pri Vipavi, kjer priredi »Kat. slov. izobraževalno društvo« veselico na dvorišču g. A. Lovrenčiča št. 120. Bogati vspored, ki obsega: 1. E. Adamič: Ne maram tebe, poje mešani zbor, 2. Fr. Sal. Vilhar - Kalski: Zaroka, poje moški zbor, 3. J. Prochazka: Ljubezen, poje mešani zbor, 4. Ant. Medved: Stari in mladi ljudska igra v štirih dejanjih 5. E. Adamič: Če Ti ne boš moj... 6. E. Adamič: Narodna, 7. O. Dev: Svatba na poljani, poje mešani zbor, bo brezdvomno zadovoljil slehernega udeleženca. Ker si zgradi društvo nov oder, zato pričakuje obilne udeležbe s cele Vipavske v prijazno Vrhpolje. Začetek točno ob 3. uri popoldan. Veselica se bo vršila tudi v slučaju slabega vremena, ker je prostor pokrit. Na svidenje!

Idrija.

Pevski in godbeni odsek »Kat. del. družbe« v Idriji priredi v torek in sredo 23. in 24. septembra t. l. koncert v dvorani hotela »Didič« s sledečim vsporedom: 1. Garibaldijeva koračnica, orkester; 2. P. H. Sattner: Po zimi iz šole, mešani zbor; 3. E. Stolz: Odboj, ouvertura, orkester; 4. P. H. Sattner: Pogled v nedolžno oko, moški oktet; 5. P. H. Sattner: Ruškine sanje, mali zbor. — Odmor. 6. I. Offenbach: Hoffmanove pripovedke, ouvertura, orkester; deklamacija »Jeftejeva prisega« v italijanskem in slovenskem jeziku: 7. »Jeftejeva prisega«, mešan zbor s tenor, bas, sopran in alt soli ter spremljevanjem orkestra. Pričetek točno ob 8 in pol zvečer. Vstopnina: I. prostor L 8; II. prostor L 5; III. prostor L 2; stojišče L 1; galerija L 3. Čisti dobiček je namenjen za poravnavo dolga novo nabavljenih instrumentov. Okoličane prosimo, da se udeleže koncerta v sredo, ker za torek je že vse razprodano v predprodaji.

Renče.

(Uboj.)

V noči od nedelje na pondeljek 18. t. m. se je v naši občini dogodilo strašno grozodejstvo, ki je zahtevalo človeško žrtev. Proti 12 uri ponoči se je vračal iz sosednih vasi neki domačin k počitku. Na cesti pri Žigonih opazi v temi nekaj ležati preko ceste. Ko se približa opazi, da je človek. Ko pa pogleda natančnejše, opazi, da je to nesrečnež, ki leži nezavesten z obrazom k tlom v mlaki lastne krvi. Videl je, da krvavi iz zelo velikih ran na glavi, zadobljenih od močnih sunkov z bodalom. Kmalu so na kraj nesreče prišli drugi ljudje in v nesrečnežu spoznali težaka Jožefa Gorenjca iz Mokronoga — (Slovenija) iz Jugoslavije, starega kakih 34 let. Nesrečo so domačini javili takoj kr. karabinirjem v Mirnu, ki so nato obvestili postajo »Zelenega križa« v Gorici, od katere je okoli 6 zjutraj prispel rešilni voz s katerim so nesrečneža za silo obvezanega odpeljali v goriško mestno bolnico, kjer je eno uro pozneje izdihnil. Kako se je ta nesreča ozir. zločin odigral, ni nikomur natančno znano. Domačini, ki so bili usodnega dne v družbi nesrečneža izpovedujejo, da se je skoro ves večer do 10. ure nahajal v neki bližnji gostilni in da se je v tem času tudi vinjen sprl z nekim nepovsem normalnim Marijem Mozetičem iz Renč. Tudi izpovedujejo, da je nesrečnik prvi zapustil gostilniški lokal, kakih 10 minut kasneje pa Mozetič. Ne da se pa ugotoviti ali sta se še srečala zunaj in dejansko spopadla ali ne. Ljudje pripovedujejo, da sta si bila precej nasprotna radi nekega vojnega železa, ki sta ga skupaj nabirala. Obetala sta si že prej, da si bosta že pokazala toda takega zločina ni nihče pričakoval. Vsled precejšnjega obremenilnega materijala je bil Mozetič Marjo kot osumljen uboja aretiran in oddan v goriške zapore. Mozetič pa z vso odločnostjo taji.

Mestne novice.

* Slovenskim starišem v Gorici. *Vabimo slovenske stariše šolskih otrok v Gorici, da se zglasijo v tajništvu Političnega društva »Edinosti« v Gorici, Via Mameli št. 5 ta teden od 9 do 12 ure dopoldne.*

Tajništvo Pol. društva »Edinosti« v Gorici.

* *Pevsko in glasbeno društvo v Gorici* otvori svojo glasbeno šolo za klavir, gosli, po potrebi tudi za druga godala ter za splošno glasbeno teorijo z dnem 1. oktobra 1924. Vpisovanje učencev se prične dne 24. septembra t. l. in traja vse dni do pričetka šole od 10.—12. v društvenih prostorih v Trgovskem domu, I. nad., vhod iz Via Petrarca št. 1. Vpisnina znaša za vsakega učenca Lit. 5.— in je plačati takoj ob vpisu z enomesečno učnino vred, ki znaša za vsakega učenca Lit. 25. — Vaje za pevski zbor so se tudi že pričele in se vršijo kakor do sedaj običajno za moški zbor ob torkih in petkih od 20. do 21., za ženski zbor pa ob pondeljkih in četrtkih od 18. do 19. zvečer. Vabimo k pristopu poleg vseh dosedanjih članov in članic pevskega zbora, tudi nove pevce in pevke, ki imajo poleg dobrega glasu tudi dobro voljo, redno zahajati k pevskim vajam.

Odbor.

* *»Splošno slov. žensko društvo v Gorici«* je pričelo svoje vsled poletnih počitnic prekinjeno delovanje z odborovo sejo dne 8. t. m. Določilo se je, da bodo še nadalje odborove seje vsako 1. sredo v mesecu od 4—5, uradni dnevi vsako sredo od 3—4 v društvenih prostorih, ul. sv. Ivana 7. Jezikovni tečaji se bodo nadaljevali, za francoščino imamo letos prvovrstno učno moč. Vabljeni so vsi oni, ki se zanimajo za ta tečaj, da se čim prej prijavijo in vpišejo pri društveni predsednici. Učnina kot prešnja leta: čim več obiskovalcev, tem nižja. Meseca novembra se otvori že napovedana razstava ročnih del društvenih članic. Le pridno šivajmo, vezimo, kvačkajmo in pletimo, da skončamo vse pravočasno! Že sedaj prosimo učiteljice po deželi, da nam priskrbé in posodijo ročna dela svojih učenk. Dobrodošlo nam je vsako, še tako enostavno in priprosto ter ponižno ročno delo, da je le okusno. Razstava bode trajala nekaj dni, da jo bo lahko posetilo i naše ženstvo iz okolice.

Zadnje vesti.

Nekaj o učiteljišču po novih reformah.

Mnogi slovenski roditelji so glede novega ustroja na učiteljišču popolnoma v zmoti ter vsled tega marsikateremu dijaku, ki ga nameravajo posvetiti učiteljskemu stanu, študij onemogočijo. V glavnem velja sledeče. Po najnovejših določbah se sprejemajo na učiteljišče, ki obsega sedem letnikov, učenci in učenke, ki so dovršili ljudsko šolo in sicer tudi če niso še stari 10 let. Seveda delajo sprejemni izpit in sicer tudi iz italijanskega (diktat). Drugo šolsko leto prične tudi pouk v latinskem jeziku. Koncem četrtega šol. leta delajo učenci malo maturo za pristop v višji kurz, ki obsega tri leta. V višjem kurzu študirajo dijaki tudi zgodovino filozofije. Godba je neobligatna, obvezno je pa petje. Dijak torej, ki ne pozna latinščine, ne more biti sprejet v višje letnike. Splošno tudi ne kaže vpisovati na učiteljišče dijakov, ki so imeli študij na drugih šolah, zato je najboljše, da prične že s prvim letom redni pouk na učiteljišču. Edino slovensko učiteljišče je pa v Tolminu.

Zasedanje parlamenta.

Kakor poročajo časopisi, bo rimska poslanska zbornica začela zborovati 15. nov. t. l., senat bo otvorjen 18. nov. Opozicijonelne stranke vstrajajo še vedno pri svojem sklepu, da ne gredo v zbornico, dokler ni Matteottijeva zadeva povsem razčiščena in so vsi krivci v rokah pravice.

Za svobodo tiska.

V Turinu se je vršil kongres odvetnikov iz cele države. Izrekel se je z veliko večino proti sedanjemu tiskovnemu zakonu, ki ne odgovarja svobodoljubnosti Italije.

Nerazumljiv molk.

V zadnjem času je brezglava »Voce di Gorizia« zopet vprizorila ljuto borbo proti našemu knezonadškofu. Napadi so bili tako neopravičeni, ogabni in neumestni, da bi žalili našega vladiko, če bi jih skušali zavračati: vsa poštena javnost jih je s prezirom obsodila. Vprašamo samo, če se dela za procvit Gorice, ako se skuša preprečiti in udušiti velevažno ustanovo. Čudimo se tudi, da »Idea del Popolo« ni zavrnila in obsodila grde gonje, ko gre vendar za ustanovo, pri kateri so v prvi vrsti interesirani njeni prijatelji.

Zavarovancem goveje živine.

V »Goriški Straži« z dne 27. marca t. l. smo pisali pod gorenjim naslovom o zavarovalni družbi »L'Euganea«. Sedaj nam pošilja družba sledeče pojasnilo:

Družba je zadruga in vsi zavarovani postanejo člani in si jamčijo medsebojno za nezgode. Zavarovalnina se določa leto za letom na podlagi nezgod preteklega leta.

Če se pri poslovanju dokaže, da svote za nezgode prekašajo vplačane zneske, se krije razlika z dodatkom zavarovalnine.

Ni tu govora o izgubi in niti ne o dobičkih, kateri če bi bili, bi prišli v dobro izključno zavarovancem ali članom.

V jamstvo članov in zavarovancev je znesek stotisoč lir s polico št. 2460 pri blagajni DD. e PP. v smislu zakona z dne 29. aprila 1923. št. 966. Odkar je pričela zadruga poslovati v Julijski Krajini je plačala za nezgode 23.000 L. in s tem zadovoljila svoje zavarovance.

Listnica Kmetske - delavske zveze v Gorici.

1. *G. A. J. Zatolmin 46:* V Vaši zadevi je tajništvo že ponovno posredovalo, a ni še prejelo odgovora.

2. *B. J. Budanje:* Zglasite se čimprej v tajništvu.

3. *G. S. Prestranek:* Danes je tu veliko pomanjkanje služb. Če kaj najdemo, Vam bomo sporočili.

4. *J. V. Novaki št. 17:* Ko dobite zavrnitveni odlok pošljite ga tajništvu, da Vam sestavi rekurz.

5. *A. B. Podmelec št. 51.:* Pošljite nam naslov dotičnega podjetnika, potem bomo posredovali v Vaši zadevi.

6. *Kuljat Antonija,* Gorica Vicolo Franco: Zglasite se čimprej v tajništvu.

Tajništvo Kmetske Delavske Zveze v Gorici.

Prosveta.

Jubilej.

Pevsko in glasbeno društvo v Gorici bo slavilo v bodočem društvenem letu, ki se otvarja s 1. oktobrom t. l., petindvajsetletnico svojega obstoja. Društvo namerava proslaviti ta jubilej z vrsto koncertov, ki jih priredi bodisi samostojno s svojim pevskim zborom bodisi s sodelovanjem najodličnejših umetnikov, med katerimi so tudi nekateri, ki so dobivali pouk v društveni glasbeni šoli in ki uživajo danes velik ugled v glasbenem svetu. Naj omenimo izmed njih samo opernega pevca g. Rijavca, opernega kapelnika g. Antona Neffata, vituoza na goslih g. ravnatelja Glasbene Matice v Celju Karla Sancina itd. Poleg omenjenih gospodov so obljubili sodelovanje pri proslavi tudi drugi umetniki in umetnice in med njimi najprej gospa Pavla Lovšetova, katere pevske vrline so znane tudi že v Italiji, kjer je nastopila o priliki turneje učiteljskega zbora v Bolonji in Benetkah in žela neomejeno priznanje. V Gorici bo pela dne 4. oktobra t. l. Sočasno z njo nastopi društveni učitelj, g. prof. Rudolf Lipicer, ki ga poznamo kot virtuoza na goslih že izza enega izmed lanskih koncertov Pevskega in glasbenega društva. Srečen slučaj je nanesel, da se mudi baš tačas v Gorici g. Ciril Eržen, ki je drage volje obljubil sodelovanje pri tem koncertu in prevzel spremljanje na klavirju.

Gospodarstvo.

Splošno pregledovanje bikov v srednjem in planinskem govedorejskem ozemlju bivše goriške dežele.

Dodatno k razglasu v zadnji številki:

Posebne komisije bodo pregledovale one bike, ki jih hočejo posestniki pripuščati tujim kravam, sledeče dni:

6. oktobra: Podbordo ob 9. uri pri cerkvi, Hudajužna ob 10. uri pred gostilno Kemperle, Koritnica ob 11. uri pred gostilno Močnik, Grahovo ob 11 in pol uri pred šolo, Kneža ob 14. uri, Podmelec ob 15. uri, Ljubin ob 16. uri pri Rutarju, Poljubin ob 17. uri pri Kacinu.

7. oktobra: Pečine ob 9. uri pri cerkvi, Ponikve ob 10. uri pri cerkvi, Slap ob 11 uri, Idrija na Bači ob 11 in pol uri, Sv. Lucija ob 14. uri pred županstvom, Volče ob 15. uri, Zatolmin ob 16. uri pri Petrinu.

8. oktobra: Tolmin ob 8. uri pri Mraku, Dolje ob 8 in pol uri, Gabrije ob 9. uri, Volarje ob 9 in pol uri, Kamno ob 10. uri, Libušnje ob 11. uri pri cerkvi, Smast ob 12. uri (za Smast in Ladra), Drežnica ob 14. uri, Livek ob 16. uri pri Simon Hrastu, Idersko ob 17. uri pred županstvom.

9. oktobra: Log ob 9. uri pred gostilno M. Černuta v Srednjem Logu, Soča ob 10. uri pri Flajsu, Koritnica ob 11. uri (za Kal in Koritnico), Čez Soča ob 11 in pol uri, Bovec ob 14. uri na trgu, Žaga ob 14 in pol uri, Srpenica ob 15. uri pred županstvom, Trnovo ob 15 in pol uri pred županstvom, Kobarid ob 16. uri pri Fedrigu.

10. oktobra: Breginj ob 9. uri pred Lazarjevo gostilno, Sedlo ob 10. uri pred šolo, Borjana ob 10 in pol uri, Potoki ob 11. uri, Kred ob 11 in pol uri, Staroselo ob 14. uri, Sužid ob 14in pol uri, Svino ob 15. uri.

Županstva se vabijo, da pozovejo živinorejce, naj priženejo svoje bike pred dopuščevalno komisijo, ki jih bo pregledala in zaznamovala.

Županstva naj tudi poskrbijo, da bodo določenega dne in ob določeni uri zbrani vsi biki v enem izmed zgoraj navedenih krajev.

Goriški oddelek pokrajinske živinorejske komisije furlanske.

„Zadružna zveza“ v Trstu.

bo priredila novembra in decembra meseca t. l. zadružni tečaj. Kdor se ga želi udeležiti, naj vloži tozadevno prošnjo pri Zadružni zvezi v Trstu do 15. oktobra t. l. Prošnji je treba priložiti priporočilo zadruge, v čije delokrogu prosilec stanuje in spričevalo ljudske ali druge šole. Siromašnim udeležnikom je zagotovljena podpora.

Nakup in oddaja bikov rujave švicarske in belanske pasme.

V kratkem namerava nakupiti pokrajinska živinorejska komisija furlanska nekoliko bikov rujave švicarske in belanske pasme, ki naj bi služili za ureditev postaj za spuščanje bikov in za izboljšanje govedoreje v srednjem in planinskem govedorejskem ozemlju bivše goriške dežele.

Cena plemenskih bikov bo znašala na mestu, kjer se živina nakupi, približno 8 do 9 lir kg živa teža.

Pokrajinska živinorejska komisija olajša živinorejcem nabavo plemenjakov s tem, da prevzame nase 30% od nakupne cene in poleg tega še komisijske, prevozne in carinske stroške.

Prevzemniki pa se bodo morali obvezati napram živinorejski komisiji, da bodo držali prevzete bike vsaj dve leti za plemensko rejo. V slučaju, da bi prevzemnik ne mogel držati bika iz kateregakoli vzroka celo navedeno dobo, ne sme brez posebnega dovoljenja živinorejske komisije prodati ali zaklati prevzete živali.

Kdor si želi nabaviti enega ali več bikov omenjenih pasem, se mora takoj ustmeno ali pismeno prijaviti za prevzem plemenjakov pri oddelku pokrajinske živinorejske komisije v Gorici, Via Trieste 43, kjer lahko dobi tudi vsa druga tozadevna pojasnila.

Naročniki morajo položiti za vsakega naročenega plemenjaka po 2000 lir varščine, ki se obračuna o priliki oddaje bikov.

Cene na goriškem izvoznem trgu.

22. septembra 1924.

Hruške 60 vin. do 1.60 L kg; grozdje 90 vin. do 1.40 L kg; jabolka 50 vin. do 1 L kg; krompir 30 do 40 vin. kg; paradižniki 25 do 30 vin. kg; breskve 1.50 do 2.80 L kg; fižol v stročju 50 vin. do 1.10 L kg.

Darovi.

Za Alojzijevišče: P. n. g. Hvala Pavla (Roče, Slap ob Idriji) 13 L; neimenovani po č. g. Ks. Lavrenčiču, kaplanu v Hrenovicah, 50 L. Bog stotero poplačaj!

Za »Slovensko sirotišče: Neki gospod iz Krna 50 L, Narodna Čitalnica v Kanalu preostanek od Staničeve prireditve 52 L.; ob priliki poroke g. Antona Ličan z g.čno Angelo Kodrič iz Brji pri sv. Martinu, nabrali svatje 32 Lir; Družina Komac na Livadi v počastitev spomina pok. gospe Gabršček 20 Lir. Srčna hvala!

Zahvala

gosp. Aug. Raunik-u, gen. zastopniku zavarovalnice **L'UNION** v Gorici, Corso V. E. III. 28 za točno in pravilno izplačano odškodnino mojega pogorelega poslopja s senikom.

Dolga Njiva-Plava 18-9-24.

Geometer Maks Poberaj.

ZADRUŽNA MLEKARNA v Marijinem Celju išče izučenega mlekarja. Oglasi naj se pri tajniku g. učitelju v Ligu, p. Kanal.

POZOR! Pri Jos. Sborsil v Gorici, via Ascoli št. 18 pritličje, se dobi velika izbera kurjega in gosjega perja za postelje in podzglavnike po najnižjih konkurenčnih cenah. POZOR NA ŠTEV. 18.

Širite „Goriško Stražo“!

Valuta.

Dne 19. septembra si dobil:

za 100	franc. frankov	121.—	do	121.50 Lir
za 100	belg. frankov	112.—	do	114.— Lir
za 100	švic. frankov	430.—	do	432.— Lir
za 100	češ.-slov. kron	68.40	do	68.75 Lir
za 100	dinarjev	31.50	do	31.75 Lir
za 1	šterling	101.75	do	101.95 Lir
za 1	dolar	22.70	do	22.85 Lir
za 1	zlato marko	5.37	do	5.47 Lir
za 100	avst. kron	3.2	do	3.3 cent.

Beneške obligacije.

Dne 19. sept.: Srednji kurs L. 83.27, v Trstu 83.—, v Milanu 83.10, v Rimu 83.15 L.

Mizarji!

Vse kovanje za mobilije (ročnice, ščite, pante kovanje za postelje, itd. dobite najcenejše v trgovini **E. Kaučič** — **Gorica, Via Carducci štev. 20.**

Zdravnik

dr. RADO SFILIGOJ

se je preselil

na Travnik št. 5, I.

(nasproti lekarne).

Naš zobozdravnik

doktor Lojz Kraigher

specialist za bolezni v ustih in na zobeh, sprejema za vsa zobozdravniška in zobotehniška opravila

v GORICI - na Travniku 20.

STROJNO ključavničarstvo zelo dobro vpeljano se po ceni proda v večjem mestu v Jugoslaviji. Naslov pri upravi »G. Str.«.

NA PRODAJ je okoli 14 hektolitrov belega pristnega *vina* po zmerni ceni, Kje, pove uprava.

RADIOLOGIČNI ZAVOD

zdravnikov

doktorja I. Baderja

in

doktorja I. Smerchinicha

(Semeniška ulica 24

Tel. 1 — 17.)

zopet ordinira ob delavnikih od 8 — 12.

Ob pondeljkih, sredah in petkih od 3. - 6. popoldne

Prva slovenska tvrdka

JOSIP KERŠEVANI

Gorica, Piazza Duomo št. 9 (desno)

priporoča svojo trgovino najizvrstnejših šivalnih strojev iz svetovno znane nemške tovarne ‚MUNDLOS‘, dvokoles znamke orig. „KOLUMBIA“, **belgijskih pušk ter vse k temu spadajoče predmete.** **Brezplačen poduk v umetnem vezenju, šivanju in krpanju.** Lastna mehanična delavnica in popravljavnica **Piazza Duomo 5** (vogal ulica Rabatta).

ERNIA

ozdravljena

z najnovejšim pasom **BROOCK**

Mirodilnica in dišavnica

E. Grapulin-Gorica

naspr. ljudskemu vrtu, Corso Verdi 27.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kreditne banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

Telefon št. 50 — Brzojavni naslov: Ljubljanska banka

Delniška glavnica in rezerve: **Din. 50,000.000**

CENTRALA LJUBLJANA

Rezerva S H S **Din. 10,000.000**

Podružnice: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po $4\frac{1}{2}\%$. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja.

Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantneje